

Ideea Colecției Nordica a fost inspirată de „Seminarul internațional de traduceri literare norvegiene” pe care l-am organizat în colaborare cu Norwegian Literature Abroad (NORLA) din Norvegia la Departamentul de limbi și literaturi scandinave al Facultății de Litere a Universității „Babeș-Bolyai” în noiembrie 2013. Spiritul acestui prim seminar de traduceri literare norvegiene, organizat în România, a prins viață în anul 2015, prin constituirea colecției Nordica.

Scriitoarea Kari Fredrikke Brænne și romanul *Sub umbrele adânci* au fost nucleul acestui seminar, iar traducerea cărții din limba norvegiană este o consecință firească a acelui eveniment academic la care a participat autoarea însăși.

Sanda Tomescu Baci

Kari Fredrikke Brænne

Sub umbrele adânci

Roman

Traducere din limba norvegiană și note
de

Cosmina Tomi

Casa Cărții de Știință
Cluj-Napoca, 2017

este coordonată de Saraia Tănăsescu-Rădu

Titlu original: Under de dyge skuggene så lungeg trær

© 2015, H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard), Oslo
www.aschehoug.no

© Casa Cărții de Știință pentru prezenta ediție

Copertă: Roxana Sandrescu

© Ilustrație copertă: Roxana Sandrescu

ISBN 978-606-87-1133-7

This translation was published with the financial support of NORLA
(Norwegian Literature Abroad).

Acasă! traducere a fost publicată cu sprijinul financiar NORLA
(Norwegian Literature Abroad).

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BRANNE, KARI FRUMSTAD

Sub umbrelle adică : roman / Kari Frumstad Branne ; trad. de Cosmina

Tâmb. - București : Casa Cărții de Știință, 2017

ISBN 978-606-87-1133-7

1. Tâmb, Cosmina (trad.)

821.113.5

Îți amintești? Ce frumos era. Totul era atât de frumos. Tu și eu – pe potecă. La adăpostul copacilor. Eu înainte, tu în urma mea. Lumina atunci când ajungeam, razele soarelui răsfirându-se în iarbă. Descuiam, intram. Vedeam că totul e în regulă, toate erau la locul lor. Că nimeni nu călcase pe acolo.

Stăteam pe treptele casei, casa noastră, doar a noastră. O bere în rucsac, încă aproape rece. Găteam în bucătăria mică improvizată. O masă luată mai mult în joacă. Îți amintești cât de frumos era? Ne cuibăream pe canapea, ne înghesuiam ca să ne încălzim. Un iz ușor de mucegai. Dar în special molid, pin. Mușchi și iarbă-neagră. Pământul argilos. Mireasma sa. Țânțarul care avea să vină, să bâzâie pe la urechile noastre. Voi ai să te ridici, să-l lovești și să-l strivești. Îmi venea să râd, dar nu tare. Și mă trezeam în dimineața următoare cu o mușcătură pe obraz și una pe braț. Îmi amintesc de senzația de mâncărime. O mică umflătură roșie pe pielea albă a antebrațului. Atât de sidefie era pielea mea. O adorai, îți amintești? Mă acopereai cu săruturi, mă țineai strâns. Atât de strâns. Și cum s-a dus totul. Ar trebui să mă vezi acum.

Dimineața era cea mai frumoasă. Ceața deasupra mlaștinii la asfințit. Aburii pe geamuri. Umed înăuntru, răcoare afară. Soarele care ardea. Cerul care veghea. Atât de albastru, atât de senin. Ne trezeam în liniștea pădurii. Îți amintești razele de lumină ce se strecurau printre copaci? Pârâiașul cu apă de munte? Nu aveam

nevoie de fântână. Nu aveam nevoie de nicio fântână, dar ai săpat-o oricum. Adânc. Niciodată nu a fost apă limpede în ea. Doar noroi. Apă mlăştinoasă, tulbure.

Îți amintești vipera pe care am întâlnit-o pe cărare, care stătea și se lăfăia la soare? Voiai să o omori. De frică să nu mă muște, îți amintești? Voiai să o despici cu toporul, să o tai în două. Te-am oprit. E frumoasă, am spus. Uite cât e de frumoasă.

Să simți deodată în picioare poteca abruptă, cât de departe mersesem. Apoi micul dejun în vârf, cafeaua la termos. Seara care urma, atât de lungă și adâncă. Soarele, pe care îl priveam cel mai îndelung atunci când stăteam acolo sus. Ne agățam de miracolul clipei, înainte ca ea să dispară. Făcând dragoste în fața priveliștii, apusul. Îți amintești că îmi culegeai din păr ace de pin după aceea? Iar apoi mă mai sărutai o dată, pe gură. Îți amintești că aveam și eu o gură? Cât de greu găseam poteca dacă așteptam prea mult. Era greu dacă așteptam până la sfârșit. Cât de adânc era întunericul. Fără cale de întoarcere. Totul a dispărut. Totul s-a sfârșit.

De ce sunt atât de singură. De ce nu pot să dorm. De ce trebuie doar să aștept. Să aștept, să caut, să-mi fie dor. Parcă trebuie să aștept peste o sută de ani.

1

Durerea de cap îi apasă tâmpilele grizonate, însă Wilhelm rezistă tentației de a le masa cu degetele. Își ține ambele mâini pe volan și se concentrează la drum, care alunecă spre o curbă prin unul dintre cele mai bune cartiere ale al Pittsburghs-ului, înainte de a ajunge la grădina din Squirrel Hill, și la noua comandă. Oprește motorul camionului, trage frâna de mână.

De cealaltă parte a străzii se află cimitirul Hillside. Nu are nevoie să se uite în acea direcție ca să știe că se află acolo, cu toate pietrele funerare și numele gravate. Simte din nou presiune în spatele frunții și închide ochii pentru o clipă, înainte să deschidă ușa și să iasă.

– Come on boy¹, îi spune cățelului. Jack dă din coadă la ideea unei plimbări și sare afară din mașină.

Îi izbește un val de căldură. Trecerea de la aerul condiționat, răcoritor, din mașină la căldura de afară e șocantă. După toți acești ani, încă nu s-a obișnuit. Proprietarul grădinii, Mr. Hamilton, iese pe scările din fața vilei mari. Întinde mâna, salută.

– Nice to meet you², spune el.

Wilhelm dă din cap și ține câinele strâns în zgardă, care se îndreaptă spre proprietarul grădinii. Hamilton lasă câinele să-i adulmece mâna înainte să-l mângâie.

¹ Vino, băiete! (lb. engleză în original) [n.trad.].

² Încântat de cunoștință (lb. engleză în original) [n.trad.].

- E ogar leu african?
- Doar o corcitură.
- Nice dog³.
- Voi scăpa de el în curând.
- Ah, de ce vrei asta?
- De ce?

Proprietarul grădinii îl privește o clipă înainte să-și clatine ușor capul, merge pe gazon, arătând spre ceva.

– Acum – ce crezi? întrebă el. Poate fi vreodată frumos și verde aici?

Wilhelm se uită în jur. Da, e nevoie de multă muncă, fără îndoială. Sunt pete galbene și uscate ici-colo, iar din loc în loc, pâlcuri aspre de buruieni.

– No problem⁴. Dar va trebui scos în totalitate și pus altul în loc.

– Evident. Ce părere ai despre o magnolie la intrare? Și soției mele i-ar plăcea.

– Magnolia is fine⁵, spune Wilhelm și îl leagă pe Jack de gard. Câinele scoate un scheunat ce abia se aude, apoi se așază pe pământul maroniu.

Proprietarul grădinii îl ghidează pe Wilhelm de-a lungul unei poteci neîngrijite spre grădina din spate. Ca la oricine, după gardul înalt din spatele casei se află adevărata provocare, bine ascunsă de vecini. Wilhelm văzu grămezi uriașe de gunoi, frigider stricate, canapele uzate și mașini lovite. Dar de astea va scăpa repede. Pot fi duse departe, aruncate la groapa de gunoi. Cea mai mare problemă o reprezintă de obicei vegetația nestăpânită, crescută de-a lungul deceniilor, din timpul verilor, când aerul vibra de căldură și umezeală. O rețea complexă de puieti și sisteme de rădăcini care absorb toată puterea din pământ. Dar abia atunci când un loc e preluat de noi proprietari, cum ar fi aceștia, totul iese la iveală.

– What do you think?⁶ întreabă Hamilton.

Wilhelm oftează. Este, fără exagerare, unul dintre cele mai rele locuri pe care le-a văzut vreodată. Nu numai că unul dintre colțuri e acoperit cu totul de iederă otrăvitoare. Ramificații lungi se cățăraseră pe un fag și atârână în mănunchiuri de-a lungul gardului, apropiindu-se de poartă. O muncă de rahat, care necesită un grad ridicat de prudență și un echipament adecvat care trebuie aruncat după aceea, și o canistră cu pesticide. Oricum, face parte din rutină. Ceea ce e mai rău e separarea plantelor cu care fostul proprietar și-a umplut grădina. Asta pe lângă faptul că erau suficienți dovlecei pentru a hrăni o armată întreagă. Era plantat și bambus, însă, la un moment dat, s-a pierdut atât controlul, cât și interesul. Deasa junglă asiatică se întinde pe mai mult de jumătate din grădina din spate.

– You can see it from space⁷, îi atrage atenția proprietarul. – You can see that bamboo from fucking google earth. Pardon my language.⁸

– Oh yeah⁹ spune Wilhelm, uitându-se repede spre cer. Nu se află nimic acolo, desigur. Cu toate acestea, simte cum îl cuprinde un fior straniu pe spinare.

– Crezi că poți scăpa de el?

– What?¹⁰

– Bambusul, spune Hamilton cu o ușoară iritare în glas.

– Of course. No problem at all.¹¹

Wilhelm apucă cu mâna tulpinile groase. Nu sunt ca lemnul obișnuit, dar sunt tari ca piatra. Și dese, una lângă alta. Numai zeii știu ce rădăcini lungi au. Cât de adânc sunt înfipte în pământ.

– Siguranța copiilor, spune Hamilton – este principiul după care trebuie să lucrezi. Grădina din spate va deveni

⁶ Ce părere ai? (lb. engleză în original) [n.trad.].

⁷ Îl poți vedea din spațiu (lb. engleză în original) [n.trad.].

⁸ Poți vedea bambusul pe fucking google earth. Scuză-mi limbajul (lb. engleză în original) [n.trad.].

⁹ Pe bune? (lb. engleză în original) [n.trad.].

¹⁰ Ce? (lb. engleză în original) [n.trad.].

¹¹ Bineînțeles. Absolut nicio problemă (lb. engleză în original) [n.trad.].

spațiu de joacă. Va fi un loc în care vom putea să-i lăsăm fără a ne face griji.

– Kid proof.¹²

– Exactly.¹³ Toate plantele trebuie să fie comestibile sau neinteresante pentru copii. De asemenea, este important pentru mine și soția mea să vedem, în mod constant, tot ce se întâmplă. Nu dorim să ne facem griji că cineva s-ar putea răni. Copiii mici sunt în stare de orice, știi bine. Nu trebuie să se poată îndepărta ori să rămână blocați într-o adevărată junglă. Vor fi foarte nefericiți.

Wilhelm se trânteste pe un scaun de grădină.

– Ți-e rău? Întrebă Hamilton.

Își șterge sudoarea de pe frunte.

– Certainly not!¹⁴, spune el și se ridică din nou.

După ce proprietarul grădinii se urcă în sfârșit în mașină și pornește, Wilhelm dă drumul câinelui din lesă. Jack sare bucuros pe el. Wilhelm scarpină câinele în spatele urechilor, iar acesta se gudură cu afecțiune de mâna lui și îl privește cu ochii săi căprui închis, cu încredere și insistent.

– Nu se mai poate așa, știi și tu. Pur și simplu nu se mai poate.

Se duce spre camionul verde cu inscripția Greenwood Landscaping Inc. Câinele îl urmează, topăind bucuros, însă ezitând ușor. Wilhelm deschide camionul, se uită după unelte, întrebându-se ce armă ar fi mai eficientă împotriva bambusului. Fie va folosi cel mai puternic clește de tuns gardul viu, fie va trebui să folosească drujba. Se gândește că tulpinile, cel mai probabil, se vor face țandări și se vor împrăstia în toate direcțiile ca săgețile. Mai apoi, va fi al dracului de greu să scoată rădăcinile.

Scoate uneltele, le transportă spre casă, apoi observă că se află cineva înăuntru. Printre jaluzelele pe jumătate închise, zărește capul unei femei, în fața unui ecran de televizor ce

¹² Care poate fi folosit de copii (lb. engleză în original) [n.trad.].

¹³ Exact (lb. engleză în original) [n.trad.].

¹⁴ Cu siguranță nu (lb. engleză în original) [n.trad.].

pâlpâie. Părul lung, blond, aproape un profil fecioresc. Se apropie de fereastră și se uită la ea printre crăpături. Este drăguță, gura îi este rozalie, ochii, luminoși sub genele lungi, iar gâtul, suplu și alb. Atât de alb. E uimit. Această uimire îl apasă, îi frânge inima până la diafragmă.

Telefonul sună. Wilhelm tresare, ca prins pe picior greșit. Răspunde să vadă cine este.

– Hello!¹⁵, spune el.

– Hello? Wilhelm?

– Cine este? spune el. Sec în vorbe și în glas.

– Eu, spune ea.

Fragilitatea vocii ei indică faptul că e mai mult moartă decât vie. Și el și-o închipuie. O vede.

– Nu auzi? Sunt eu, Wilhelm, spune ea. – Mama ta.

– Ah, spune el după un timp. – Bineînțeles. Acum te aud.

– A trecut atâta timp, murmură ea. – Teribil de mult. Nu mai vii niciodată acasă. Nu mai veniți niciodată înapoi?

Respiră adânc, așteptând un răspuns de la el, iar după un timp continuă:

– Cum merg lucrurile pe acolo?

– Bine, minte el ca de obicei. – Suntem bine.

– Și Robin?

E un ton viclean, aproape infam în vocea ei. Ce vrea? De ce îl chinuie?

– Și Robin, spune el apăsător.

– Ți bați joc de mine, nu-i așa?

– Ce vrei să spui? strigă furios.

– Robin nu e acolo, spune ea.

Încearcă să se controleze, să se tempereze.

– Poftim, spune el cât poate de calm.

– Nu este la tine, Wilhelm.

– Bineînțeles că e aici.

– Nu, nu e. Tocmai l-am văzut. Aici, în Norvegia.

– Aha, l-ai văzut? spune el, râzând ușor și coborând scările din fața casei, de unde are vedere spre cimitir.

¹⁵ Alo! (lb. engleză în original) [n.trad.].

Câteva dintre pietrele funerare sunt decorate cu fotografiile persoanelor decedate, în spatele unei sticle aburite. El nu poate, desigur, să le vadă de aici. Dar știe că sunt acolo. A trecut prin cimitir de câteva ori și le-a văzut. Imaginile morților făcute în vremuri mult mai bune. Realizate cu mulți ani înainte de a trece pe lumea cealaltă. Găsite după un timp și fixate pe piatra funerară. Un obicei îngrozitor.

– E urât că nu mi-ai spus că e aici, continuă ea cu seriozitate.

– Unde l-ai văzut?

– Nu l-am întâlnit încă. Nu față în față.

– Nu față în față? Cum așa? spune Wilhelm prea tare.

– Nu striga la mine. Mă voi întâlni cu el. Dar mai întâi îi voi scrie. Am să fac asta, chiar dacă nu o să-mi răspundă. Sau s-ar putea să-mi răspundă de data asta, acum că e aici.

Wilhelm își închipuie scrisorile care apar periodic în cutia lui poștală. Cu timbre norvegienne și cu numele lui, mângălit de ea. Sau, de multe ori, cu numele copilului. Se grăbește să mototolească scrisorile pentru el, să le rupă în bucăți și să le arunce la gunoi. Să uite. Își privește degetele, unghiile murdare. Are întotdeauna pământ sub unghii. Le curăță constant, și le ține scurte, dar îi cresc repede. Sunt rezistente.

– Momentan, nu mă simt prea bine, spune ea. – Sunt amețită și mi-e teamă că nu o să mai trăiesc.

– Prostii, mamă.

– Sunt bătrână, Wilhelm. Știi cât de bătrână sunt? Avem chestii de rezolvat. Casa. Lucrurile. Locul.

– Care loc?

– Locul din pădure. Cabana. Îți amintești de ea?

– Nu mai există, spune el tare. – A ars.

– Ars, nu! Îți mai amintești de unchiul Nils? Am reluat legătura cu câțiva ani înainte ca el să moară. A mers la o plimbare prin pădure, trebuie să fi fost în toamna anului trecut. Nu pot să înțeleg de ce a trebuit să meargă așa de departe, bătrânul. Atunci a dat peste ea. Gândește-te că încă e acolo!

– E imposibil, spune Wilhelm. – Nu e nimeni care să fi știut ceva.

Își simte gâtul uscat.

– A ars, spune el încă o dată, și înflorește vechea minciună. – Ți-am povestit cât de repede a ars. Dar că eu – noi am reușit să stingem focul înainte să se răspândească prin pădure. Focul din șemineu.

– Bine, bine. Și eu am fost puțin surprinsă când Nils a spus că o văzuse. Poate a greșit?

Wilhelm strânge din ochi, apăsând cu degetul mare și liber tâmplesle tensionate.

– Wilhelm, mai ești?

– Sunt aici.

– Vreau să vii acasă.

– Aha.

– Trebuie să-ți povestesc ceva.

– Ce anume?

– Ceva ce s-a întâmplat demult acolo.

– Unde?

– În pădure.

Transpirația îi curge de pe frunte.

– Ce s-a întâmplat? Întreabă el calm. Calm întru totul.

– Nu are rost să ne agităm. Nu pot să-ți spun la telefon. Nu pot. Trebuie să vii, Wilhelm. Vei auzi întreaga poveste, înainte să mor. Povestea ta – a lor.

– Care poveste?

– O veți auzi. Amândoi.

– Amândoi? Despre cine naiba vorbești?

– Despre Robin.

– Dar el nu este acolo!

Îi apare brusc în minte imaginea copilului său. Fața lui mică, schimonosită de lacrimi. Nu. Imposibil. Pierdut, îndepărtat. Dispărut pentru totdeauna.

– Nu striga, am spus. – Nu ai putea să vii la – ziua mea de naștere?

– La ziua de naștere?

– Împlinesc optzeci și cinci de ani în douăzeci și șase septembrie.

– Mai sunt doar câteva zile până atunci.

– Atunci putem să stăm și să povestim. Am atâtea să-ți spun. Despre loc. Despre alte lucruri.

Se tot gândește. Ce vrea să spună, de fapt? Ea nu putea suferi cabana. Ura acel loc. De aceea, nu mergea acolo. Era liniște, asta e cert. Dar nu era deloc în siguranță. Oricine poate veni, oricine poate vedea. Și ce știe ea? Poate a descoperit unchiul Nils ceva? Și a spus mai departe?

– Vin, spune el.

– Ce ai spus?

– Vin.

– Vii acasă?

– Asta vreau să spun.

– Oh, Wilhelm!

Pare foarte fericită. Incredibil de fericită. El a rămas cu telefonul în mână o lungă perioadă de timp după ce ea a închis.

2

Ea respiră adânc și se așază înapoi pe canapea, înainte să-și plimbe privirea prin cameră. Tapetul de un roșu strălucitor cu model de trandafiri, bufetul întunecat cu picioare răsucite. Ceasul vechi în dulapul de mahon. Bibelourile de cristal în dulapul cu oglindă. Pozele cu flori. Picturile. Masa cu patru scaune. Se gândește dacă, într-adevăr, va veni și va sta la masă cu ea. Oricum nu a avut musafiri de mulți ani. În afară de Aslaug, bineînțeles. Dar ea nu contează.

Evelyn dă aprobator din cap înspre papagalul de un galben-verzui din colivie.

– Mă gândesc că va veni, Polly. Se va întoarce acasă, în cele din urmă.

Polly îi aruncă o privire, legănându-și capul. Evelyn se ridică de pe canapea, se duce înspre colivie, caută cu degetele-i tremurânde bolul de mâncare pentru a-l scoate afară, deschide punga cu semințe. Împrăstie câteva pe podea, dar nu face nimic. Mai erau și altele, căzute de altădată.

Pune bolul cu mâncare înapoi în colivie și desface mica sticlă de apă.

– Și chiar de ziua mea!

Oftează ușor, umblă greoi prin bucătărie, toarnă apă din sticlă și se uită printre perdele spre poartă și în jos pe stradă după Aslaug, care trebuie să vină din moment în moment. Stă și privește o vreme. Dar nu vine nimeni nici din sus. Nici urmă de Aslaug cu mersul ei greoi și de abia

sufărând, cu cadrul înainte. Umblă, din nou, greoi, prin camera de zi, umplând sticla de apă din colivie.

– Acum va vedea! Ea, care crede că nu mai am pe nimeni în afară de ea.

Polly dă din cap, pasăre înțeleaptă, înainte să-și înfigă ciocul sub aripă, smulgându-și ușor penele.

Sună telefonul. Evelyn se oprește încremenită, uitându-se insistent la acesta. Să fie el cel care sună înapoi? Ce va spune acum? Nu va mai veni?

– Nu vorbi despre asta, spune ea. – Nu se pune problema, nu, el trebuie să vină. E obligat să vină.

Întoarce spatele telefonului, tropăie în bucătărie, rămâne neclintită în mijlocul podelei, în timp ce sună și sună telefonul din sufragerie. Aproape că și-ar dori să fie surdă. Până când, în sfârșit, își dă seama.

– Aslaug, își spune. – Bineînțeles. Gură spartă, ca întotdeauna. Absolut sălbatică după ce vorbește despre copiii și nepoții ei. Dar acum, cu siguranță, trebuie să asculte!

Se strecoară înapoi cât de repede poate. Smulge firul să nu mai sune.

– Puff, spune ea și se trânteste pe un scaun. – Oricum nu pot să vorbesc cu ea.

Se uită pe fereastra camerei de zi. O lumină frumoasă afară, o lumină portocalie de seară. Raze ireale, desigur. Acestea nu bat niciodată pe aici. Soarele nu este întâlnit pe această parte din Ekeberg. Dar ea îl poate vedea unde coboară peste oraș. Pe clădirile înalte, pe bărcile daneze. Cerul este de un puternic albastru tomnatic, foarte frumos. În timp ce tufa de liliac din prim-plan, care se încadrează în priveshța de pe partea stângă, este mai mare ca oricând. Se înclină puternic peste gardul alb. Acum doar frunze care în curând se vor îngălbeni. Dar, la primăvară, totul va fi diferit. Atunci va înflori din nou.

Totul poate fi schimbat, dând din cap. Verdele este culoarea speranței. Apare întotdeauna primăvara. Cu toate că trebuie să fie mai întâi iarna. Iarna când liliacul e fără frunze, având doar un strat. Crenguțele goale încearcă să se

prindă de ceva. Se prind în aerul liber de nimic altceva decât de vânt și de ploi repezi, de zăpada geroasă care cade.

– Așa deci, spune ea, ștergându-și o lacrimă, înainte să ridice ziarul, răsfoind până la pagina cu acel bărbat tânăr. Afișul mare de la teatru arată numai fața lui, a nimănui altcuiva.

– Gândește-te la asta, dă ea din cap. – Dar păcat că nu-și mai folosește numele, și-a luat un nume de scenă.

Își ridică ochelarii, ținând ziarul mai aproape de ochi. Bineînțeles că el e. Cu toate că nu l-a mai văzut de când era mic. Nu e posibil ca o altă persoană decât o rudă foarte apropiată să arate așa. Și, în plus, nu doar aici l-a văzut. Prima dată a fost într-un serial la televizor. De război, ceva de genul. O scenă din timpul iernii, afară, într-o pădure. I-a stat inima în loc, și-a pierdut răsuflarea, a trebuit să se țină bine pe picioare, parcă era el. Era ca și cum el ar fi revenit la viață. Corpul. Fața. Culorile. Aceiași ochi negri, același păr brunet. Tenul auriu. Chiar și aceleași mișcări, și zâmbetul! Nu este nimeni mai grozav decât el. Decât tine. Nimeni altul. Dacă ar exista vreo urmă de îndoială, îi va da ea de capăt. Are bilet la spectacol, pentru mâine, însă și l-a cumpărat cu mult timp în urmă!

– Seamănă mult cu Wilhelm. Chiar mult.

Polly își rotește capul.

– Și el nici măcar nu știe. Ei nu știu. Dar acum vor afla. Vor afla de unde au moștenit culoarea pielii. Cu cine seamănă. Nu pot să iau secretul cu mine în mormânt.

Ea se uită din nou la pasăre.

– Am încercat să-i spun lui Wilhelm cu mult timp în urmă. Dar nu am putut, înțelegi! Ce s-a întâmplat, ce au făcut. Ce eu –

Vocea ei se stinge.

– Șșt, acum, spune ea, înghițindu-și lacrimile. – Nu am făcut decât ceea ce ar face toată lumea.

Dar acum, când va veni, va face asta, îi va spune totul.

– Wilhelm, băiatul meu! Vii pentru că îți pasă de mama ta bătrână!